

medelpad och ångermanland

HemBYGDen

nummer3 • 2019 • 40 kronor

Tema

SKOGEN

PÅ GOTT OCH ONT

LÄS I DETTA NUMMER

Ledare ...3

Skogen i mitt hjärta - några minnen ...4

En gammal grind som fanns en gång ...4

Erik-Daniels-leden invigning...5

Ett nytt besöksmål i Ramsele ...6

Dokumentation av
dåtid och nutid ...7

Kåge Viklund till minne ...7

Kolbullejudning hos
"kolare" Petrus Wiklander ...8

Carpelan ...9

Skylta upp Kulturarvet i skogen! ...10

Tack Margareta Bergvall! ...11

Ung på hembygdsgård12-13

Hur når VI i hembygdsrörelsen
den ökande tillströmningen av turister? ...14-15

**Populärt öppet hus på
Högland vid Hermansjön** ...16

Hermansjöbygden en del av

Kunnådalens Kunskapsskog ...17

Sixten Hultin del 2 ...18-21

Hembygdens dag, Murberget ...22-23

HemBYGDEN

Ansvarig utgivare

Margareta Johansson
Tel 070 263 38 50
margareta@vaxtfoto.se

HemBYGDEN i Medelpad och Ångermanland

Tidningen utges av Medelpads
och Ångermanlands Hembygds-
förbund i 4 nummer årligen.
Distribueras gratis i 10 ex till
samtliga hembygdsföreningar
anslutna till förbunden.

Prenumeration

Prenumeration 150 kr/år, sättes
in på BG 687-6163, ange
Prenumeration Hembygdens
samt ditt namn och adress.

Redaktionskommitté

■ Margareta Johansson
Tel 070 263 38 50
margareta@vaxtfoto.se

■ Lena Landin
Tel 072 527 40 31
lena.landin@ramvik.com

Grafisk produktion och tryck

Ågrenshuset Produktion, Bjästa

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Omslagsbild

Lena Landin

Kommande nummer

Tema: Fritt fram – vad du vill.

Manusstopp

25 november

SSN 1100-0554

DEN LILLA KOLARGOSSEN

"I skogen vid milan sitter far,
mor sitter hemma och spinner;
vänta, jag blir väl också karl,
får en fästmö efter mitt sinne.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Tidigt med solen jag hemifrån gick,
friskt liv, medan solen glimmar!
Till far ska jag bära mat och dryck,
nu komma snart kvällens timmar.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Jag är ej rädder på liten grön stig,
där jag ensam i skogen månd' gånga.
Men furorna se så mörkt på mig,
och bergen kasta skuggor så långa.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Tralala! Friskt sinne som fågeln i flykt!
nu vill jag springa och sjunga.
Hu! Utur berget det svarar så stygt,
och orden de komma så tunga.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Ack, vore jag väl hos min gamla far!
Jag björnen hör brumma och sjunga.
Och björnen, han är den starkaste karl
och skonar varken gamla eller unga.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Och skuggan faller så tjock, så tjock,
som en fäll över ensamma leden.
Det tassar, det braskar över sten och stock, och
trollden träda på heden.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Ack, Gud, där är ett, det är två – i sitt garn de mig
ta – se, hur granna de svinga!
De vinka – Gud trösta mig, fattiga barn!
Här gäller för livet att springa.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen."

Och natten, den nedsteg, och timmen blev sen,
och villare och villare blev leden.
Det tassar, det rasslar över stock och sten:
den lilla springer på heden.
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Med pickande hjärta, med rosblommand' kind
vid milan hos sin far han faller ner:
"Välkommen, välkommen, kär sonen min!"
"Ack, jag har sett trollen och väl mer!
Det är så mörkt långt, långt bort i skogen."

"Min son! Jag satt här i mångt år
och är med Guds hjälp välbehållen.
Den rätt kan läsa sin Fader vår,
han räds varken fan eller trollen.
Fast det är mörkt långt, långt bort i skogen."

Erik Gustaf Geijer 1814.

Skogen på gott och ont

Skogen har alltid spelat en viktig roll i mitt liv. När jag lämnar den öppna bygden och tar stegen in bland träden försvinner bekymmer och oro och jag känner mig lugn och tillfreds med livet.

LEDARE

LENA LANDIN

ordförande Ångermanlands hembygdsförbund

MARGARETA JOHANSSON

ordförande Medelpads hembygdsförbund

Under hela min uppväxt tillbringade jag somrarna i vårt sommarhus – Granebo – i Kilsbergen utanför Örebro. Där fanns skogen runt huset och den blev självklart en plats för lek och upptäcktsfärder.

När jag började läsa öppnade sig en ny värld och jag blev en bokslukare som tillbringade regniga dagar med en bok i handen. Det var så jag träffade på "Nils Holgerssons underbara resa" av Selma Lagerlöf, som i många år störde mitt förhållande med skogen.

Jag vill bara först slå fast att boken är fantastisk och jag har läst den högt för alla mina tre söner. Ingen av dem har reagerat som jag men så fanns deras skogar här i Medelpad och inte i Bergslagen som min barndomsskog.

I boken möter Nils i historien om Falun en korp som berättar historien om Falu Koppargruva. En jätte har gett ägandet av Bergslagens malmrikedomar i arv till sina två döttrar mot löftet att de ska slå ihjäl var och en som råkar finna malmkropparna. Den ena dottern är viid och beslutsam, att uppfylla faderns önskemål. Den andra är något mildare. En bonde vars get lyckas avslöja kopparfyndigheterna som sen blir Falu koppargruva lyckas övertala henne att få leva

mot att geten har dödats. Den vilda dottern fortsätter att dräpa alla som närmade sig andra fyndigheter.

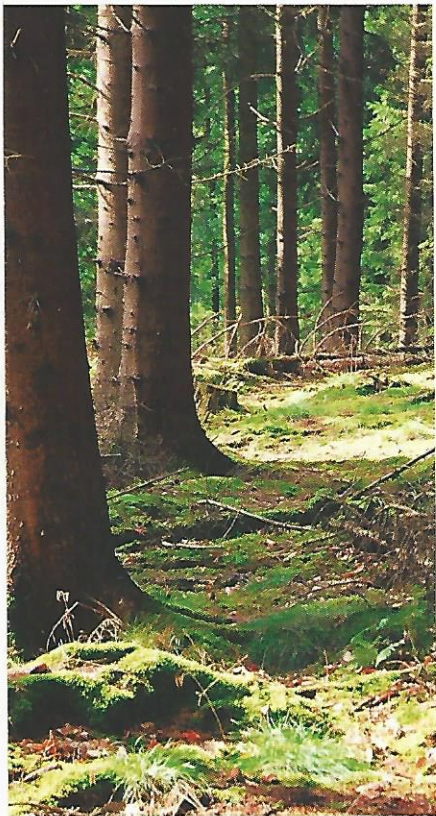
Nu var det ju så att Kilsbergen räknades till Bergslagen. Där fanns gott om rester efter gruvor och hyttor och en självklar risk vid skogspromenader att "råka" träffa på en malmkropp och då råka ut för den vilda jättedottern. Visst förstod jag vid dagsljus hemma på gården att allt var en saga berättad av Selma Lagerlöf. Men det var annorlunda när jag var ensam ute i skogen. Jag var ett fantasifullt barn och med skuggorna under träden kom rädslan, som det tog många år att komma över.

Idag kan jag le åt barnets rädsla och skogen är min självklara vän full av goda gåvor som svamp och bär. Hösten är min bästa skogstid och det enda som hotar friden är älgjakten, som alltid börjar just när lingonen mognar.

Det här numret handlar framförallt om skogen men har som vanligt också plats för annat. Nästa nummer kommer i jultid och då ska vi berätta.....ja, säg det! fritt val men lite "julgodis" får gärna vara med!

Margareta Johansson
Lena Landin

SKOGEN I MITT HJÄRTA - NÅGRA MINNEN

När skogen där man lekt som barn tas ner blir det en anorlunda värld som öppnar sig. Ingenting är sig likt men en stor sten som man klättrade på finns kvar. Stället med blomman Linnea kan finnas kvar om man har tur, den som gjorde man sin första parfym av - man tog vattnet som linnean stått i några dagar och stänkte på sig. Det luktade gott.

När vi lekte kurragömma hade jag ett favoritställe som jag gömde mig på, där fanns det gott om blåbär, om års-

tiden var den rätta och där kunde jag sitta ganska länge innan jag blev hittad. Storebror byggde en koja uppe i ett träd, ganska högt upp! Jag var inte uppe där många gånger vad jag minns men det var väldigt spännande.

Vintertid när min pappa jobbade i skogen åkte jag skidor och mötte honom och hästen Brunte när de var på hemväg efter dagens jobb och jag kommit hem från skolan. Det var lite svårt att åka skidor i spåret efter "stöttinga", som vi sa, och håll efter häst-

fötter. Klockan som Brunte hade på sig hördes lång väg. Den har jag i min ägo än idag behöver bara ringa i den så är jag tillbaka i tiden.

Idag när jag går ut i skogen med min hund som sällskap är det dofterna som är så härliga och så, Tystnaden! ■

**Ingegerd Nilsson
GIDEÅ**

EN GAMMAL GRIND SOM FANNS EN GÅNG...

Stigar mellan byar användes flitigt förr i tiden när inga cyklar, bilar eller andra fortskaffningsmedel var uppfunna. I Högsjö fanns tidigare en sådan stig som gick från byn Flöde och slutade vid byn Östbytjärn strax ovanför Ramviks stationssamhälle. Stigen kom att kallas för Ramviksvägen.

Stigen eller Ramviksvägen har säkert använts långt bak i tiden av lokalbefolkningen men blev kanske mest använd av de boende i den s.k. västbygden i Högsjö, när sågverken i Västby och Ramvik startades under senare delen av 1800-talet, men även när Härnösand-Sollefteå järnvägen stod klar under 1890 talet och Ramvik blev stationssamhälle.

När jag letade bland mina gamla diapositiv från 1960 talet hittade jag till min glädje ett foto av en gammal grind. Den kallade vi för Ramviksgrinden och fanns en gång halvvägs på stigen mellan byarna Flöde och Östbytjärn. Grinden ingick i en stängselhage i bergen mellan byarna Näs och Flöde och var även Ramviksvägens högsta punkt. Vid sidan om grinden fanns även några djupa gropar, troligen fångstgropar.

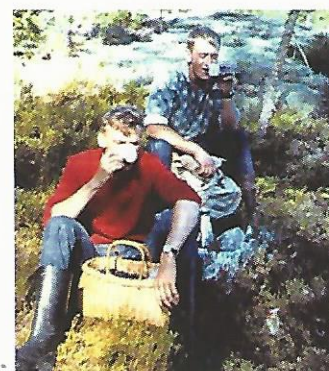
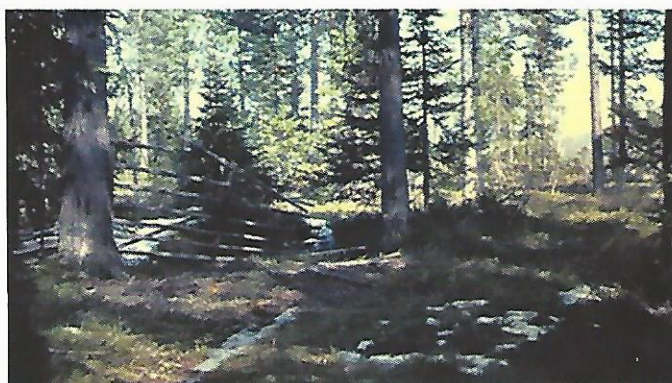
Från min barndom kommer jag ihåg när vi plockade bär på skogen och Ramviksgrinden var vår stödjepunkt för att inte gå vilse.

På 1990 talet avverkades skogen och vägar och vänd-

planer för transporter schaktades och markberedning för ny skog utfördes.

I dag är det inte möjligt att hitta var den gamla stigen en gång gick men en gammal gubbe och ett gammalt foto kan berätta. ■

Sven-Erik Landin

Två grabbar (Rolf Hoffman och SE Landin) dricker kaffe vid den lilla berghällen vid Ramviksgrinden vid bärplockning i början av 1960 talet.

Ramviksgrinden då den fortfarande fanns på plats

Tack MARGARETA BERGVALL!

"Man saknar inte kon förrän bäset är tomt"

Nu är det tomt – Margareta har gått i en välförtjänt pension och får njuta sitt otium med man, barn och barnbarn. Vi kan ju bara hoppas att hon får lite abstinensbesvär så småningom och vill återvända som frivillig i hembygdsrörelsen!

Vad Margareta sysslat med innan hon slutligen hamnade på Murberget, som det hette en tid, kan man läsa på Facebook, där väsentliga delar av hennes CV finns att läsa. Vi känner ju henne bara den tid hon arbetat här men det är en lång tid! Inte mindre än 29 år!

Även om hennes tjänst stundtals varit diffus vad tjänstgöringstiden mot hembygdsrörelsen beträffar så har hon ägnat mycket tid åt oss och fått hembygdsföreningarna att förstå vikten av "närheten" till läns museet men framför allt kanske förmedlat kunskapen till museet att hembygdsrörelsen är viktig för museet

med sina lokala kunskaper och c:a 90 000 samlade föremål! Museets förlängda arm ut i länet. Hon har fungerat som Hembygdskonsulent även om hon formellt inte haft den titeln eller gillat den. Kulturarvskonsulent klingade bättre.

Under alla år har hon varit en flitig besökare på hembygds gårdarna och är den som tveklöst vet mest om vad de olika föreningarna har i sina gömmor och många är de styrelsemedlemmar som lärt känna Margareta som en tjänstvillig och tillmötesgående partner i hembygdsarbetet.

Margareta har också varit viktig när det gäller vår fortbildning, som vi försöker upprätthålla med de årliga s.k. Hembygdssträffarna i februari sedan gammalt och nu på senare tid också våra gemensamma Höstmöten på museet. Genom sitt breda kontaktnät har hon kunnat få fram bra föredragshållare och andra programpunkter.

Margareta har också varit drivande i Västernorrlands Hembygdsråd, som bildades istället för den gamla samarbetskommittén för att öka samarbetet mellan de båda länsförbunden – en historia för sig som vi tar en annan gång – och arbetet där har varit mycket fruktsamt. Margareta var också de sista åren redaktör för vår tidskrift Hembygdén och lämnar också där ett stort tomrum genom att hon hade erfarenhet av branschen sedan tidigare. Tack och lov spillde hon lite kunskaper på oss kvarvarande i redaktionen!

Vi som jobbat nära Margareta med Hembygdsförbundens frågor kan se tillbaka på många trevliga och roliga år. Kul och informella möte, besök på hembygds gårdar och deltagande i kurser och konferenser – både egna och externa.

Vi önskar dig lycka till i ditt nya liv på landet och med allt det du inte hunnit med tidigare. Och vi har platser i styrelser och kommittéer om du får långtråkigt...

**Lena Landin för
Ångermanlands Hembygdsförbund**

**Margareta Johansson för
Medelpads Hembygdsförbund**

Museichefen tillägger:

Margaretas drivkraft att göra länets kulturmiljöer och kulturarv till allas angelägenhet är enorm. Under de tre år som jag arbetat som läns museichef har hennes kompetens varit ovärderlig i många viktiga sammanhang, och det är förstås också så att föreningslivet ur hennes perspektiv varit och är den viktigaste samarbetsparten, inte minst Hembygdsrörelsen.

Jenny Samuelsson

Maggie plåtar

Populärt öppet hus på Högland vid Hermansjön

Text och foto: SOLVEIG NORDIN ZAMANO

Kulturstig Hermansjöbygden har utvecklats och är nu en kulturhistoriskdelavskogsbolaget Holmens första kunskapsskog, Kunnådalens kunskapsskog. Hermansjöbygdens intresseförening arbetar vidare enligt grundidéerna som Sören Byström, från östra Högland vid Hermansjön, arbetade med fram till 2013. Föreningen har arrangerat tre öppet hus för att dra uppmärksamhet till Hermansjöbygden som inte varit bebodd sedan 1966.

Sammanlagt har närmare ett hundratal besökare letat sig fram till Högland. I kammaren har Göte Byström, som är född på gården, berättat till gamla fotografier av familjen Byström i flera generationer. Filmen Vackerlandet av Björn Ola Lind har visats, där framlidne brodern Sören Byström berättar om folk och händelser och vi har informerat om vad som är på gång i föreningen. Marie Hellstrand har berättat om Kunnådalens kunskapsskog och besökare har erbjudits fika, som Kerstin Byström och Tuija Sundin ordnat med.

Efter många timmars förberedelser ifjol den 18 augusti stod gården Högland vid Hermansjön, för första gången

på många år, redo att ta emot besökare till Hermansjöbygdens första öppet hus. Målsättningen med öppet hus är att informera om LONA-projektet "Hermansjöbygden natur och kultur - en förstudie", föreningen samt gårdens och gårdarnas historia.

- Så mycket folk har det inte varit på Högland sedan farfar "Stark-Pelle" Byström fyllde 80 år 1947, säger Göte Byström glatt överraskad. Det kom ett 50-tal besökare första gången, jag hade fullt upp med att berätta och svara på deras frågor. Det var en minnesvärd dag, en av många som jag har upplevt på östra Högland. Tydligt lyckades vi bra, för det är flera som har ringt och tackat för denna dag.

Besökarna har kommit från dussintalet platser i Ångermanland samt Sundsvall och Stockholm, inte enbart släktingar till Göte Byström, utan även personer med mer eller mindre starka kopplingar till Hermansjöbygden och övriga nyfikna. Arbetet med att göra kulturhistoria och stigar tillgängliga för ett lärande friluftsliv i Hermansjöbygden går vidare, i nära samarbete med Holmen. ■

Snart framme

Östra Högland vid Hermansjön

Vy mot Hermansjön från östra Högland

Ångermanlands hembygdsförbunds Jubileums- och minnesfond

Kom ihåg vänner och anhöriga med en gåva till fonden för att gynna verksamheten fr.a. med barn och unga.
Bg 687 – 6163

ÅHF Uppge Gåva till minne av.. XX
För Minnesblad: 072 527 40 31
Lena Landin.

För barnaktiviteter sommaren 2019

har bidrag givits till Helgums Hbf och Långsele-Grahinge Hbf.
Bidrag söker man på särskild blankett som kan rekvireras från ÅHF

Hermansjöbygden en del av Kunnådalens Kunskapsskog

Text och foto: SOLVEIG NORDIN ZAMANO
inskickat den 19 augusti 2019

Under onsdagen den 5 juni invigde skogsbolaget Holmen sin första Kunskapsskog i Sverige. Kunnådalens kunskapsskog är det första steget i en nationell satsning med kunskapsskogar, där skogsbolaget har nära samverkan med forskning och föreningsliv. Holmen samarbetar närmast med Naturskyddsförningens Örnsköldsviksavdelning och Hermansjöbygdens intresseförening.

Höga naturvärden i Kunnådalen har resulterat i en frivillig sättnings av ett stort naturskyddat område längs Kunnådalen. Till det kommer kulturhistoriska byggnader, lämningar och dokumentation om människor och skogsarbetarlivet vid Hermansjön som Hermansjöbygdens intresseförening till stora delar bidrar med. Förutsättningarna är många att såväl söka, som förmedla kunskap, i de skiftande natur- och kulturmiljöerna.

Större delen av Kunnådalens kunskapsskogs område, särskilt de västra

delarna i Hermansjöbygden, ligger över högsta kustlinjen och var tidigt torrlagda efter den senaste istiden.

Under en familjedag som Holmen arrangerade den 26 juni guidades besökarna längs en naturslinga med utgångspunkt från vändplanen vid Kunnån, dit man kommer via Bureåborg norr om Skorped. Många uppskattade den nya satsningen på ett lärande friluftsliv, där man får information om olika naturtyper och skogsbruk på informationstavlor längs stigen.

Vandringsleder, vindskydd och informationsplatser kommer att utvecklas med kulturhistoria i Hermansjöbygden inom en nära framtid och i nära samverkan med Hermansjöbygdens intresseförening. Ett friluftsliv med kulturhistoria och naturupplevelser har vi att se fram emot. Många fler kommer att få höra storlommen under somrarna framöver. ■

Cristofer Wester visar jordkulan vid Hermansjön.JPG

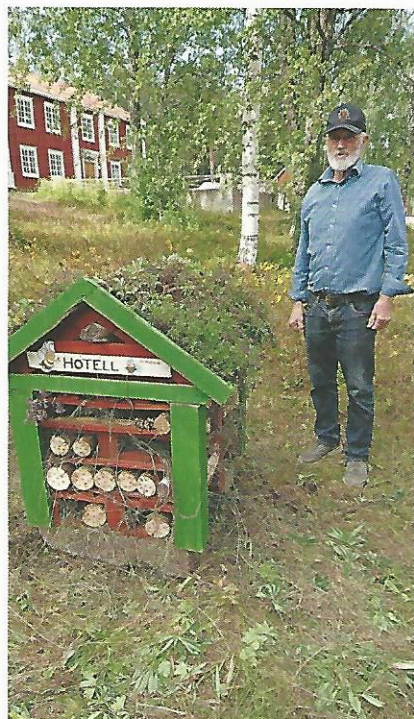

Lämningar efter koja och stall visas Kunnådalen.JPG

Vy vid Kunnån.JPG

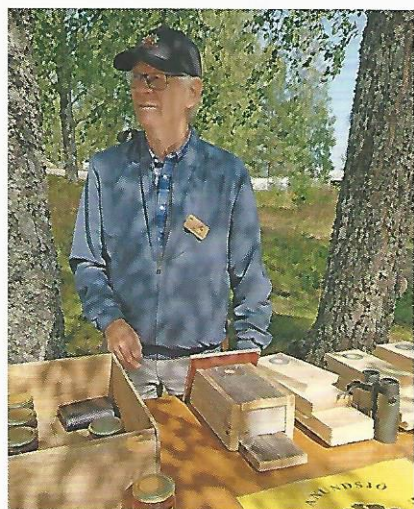
En gåva till de vilda bina från ÅHF och Sven-Erik Landin

Hembygden

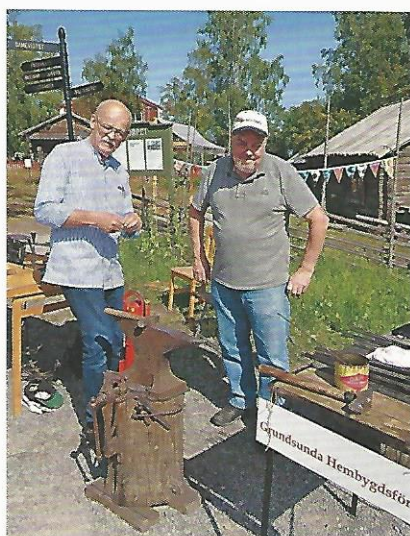
10 augusti 2019

Friluftsmuseet Murberget

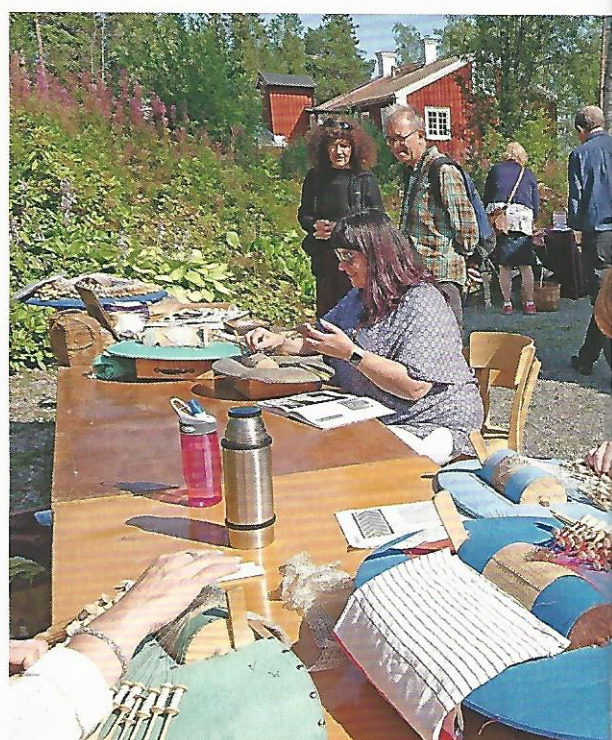
Foto: Thommy Edlund

Per Konradsson, Anundsjö Hbf med info om de tama bina och lite fågelskådning

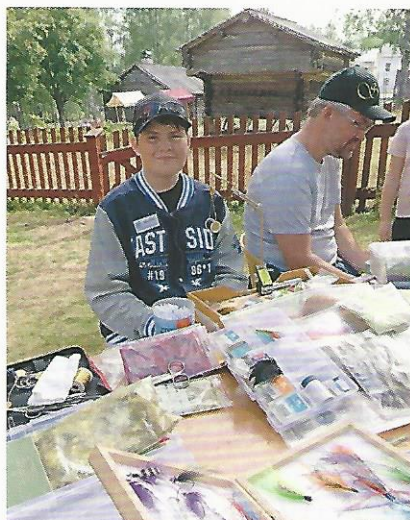
Järngänget från Grundsunda Hbf med vidhängande smedja!

Fingerfärdiga damer från Sollefteå visar den svåra konsten att knyppla! Med "prova på-möjligheter!"

Elisabeth Mikaelsson från Helgums Hbf visar tovade alster. Har jobbat med barnen i Helgum i sommar med bl.a. tovnig

Hampus från Långsele-Graninge Hbf visar flugbinding

Surströmmingen väntar på sina gäster. Fotografen var ute lite innan starten på dagen. Helgums Hbf

dag

Marianne Wallgren, Nätra Hbf och ÅHF håller stånd i Kyrkkrogen och säljer böcker och informerar mm. Myser vid brasan...

Full rulle på "kolarna" från Långsele-Graninge Hbf

Alla på plats – chefen nöjd. Anundsjö kyrkkrog fungerade som "reception" med böcker och broschyrer mm

Viksjo Hbf har hittat sin gamla prästgård och står för fika till både gäster och "personal"!

Besökare med de rätta handgreppen!

Hembygdens Dag

Friluftsmuseet Murberget

Lördagen den 10 augusti

11.00 – 16.00

Ta med familjen och kom till Härnösand! Messor av kul att uppleva!

Aktiviteter och hantverk för både barn och vuxna! Sy, sticka, snickra, testa smide, kolla på fåglar, skjut armborst och lär dig mer om vår natur och vårt gemensamma kulturarv! Lek!

Kom till Smedatorpet, skolan och prästgården och Kyrkkrogen!

I grönområdet däremellan kan du lära mer om bin och fåglar.

Se Sagovägsborden på museet – 20 meter av dryga 60!

Möt släktforskarna i Foajén och starta ditt släktträd!

Ät en surströmmingsmacka! Eller kallbulla! Eller väffar! Ta en giffika i prästgårdsplanen eller inne och lysa på någon som ev. läser eller berättar:

Kl. 12.00 "Några märkliga kvinnor från Njurunda"

Kl. 13.00 Om Olaf Högberg och Den stora vreden mm med Klas Norberg och Sven-Erik Landin från Olaf Högbergssällskapet

Vila till ljusa toner från Murbergsallmen som pågår samtidigt.

Medverkare gör våra hembygdsföreningar i linnet och välkomna till dem! Och allt sker i samarbete med Västerbottens Museum med stöd från Regionen

Följ oss på Facebook/Västerbottens Hembygdsföreningar eller Regionens Hemspråkshand

Region Västerbotten

Mera knyppling

Våffelgång från Vibyggerå Hbf

Medelpads boss Margareta Johansson har laddat upp med varor från Indals Idabod samt pysselstånd bredvid som inte syns just här

Mitt i lunchen besöks Anundsjös verkliga "ess" Ingrid Mårtensson med Märta-Stinastickning och Viktoria Liv med Anundsjösöm